
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І ТУРИЗМ

УДК 371.315.6.796.032
ББК 75.0

Лідія Завацька, Жанна Сотник,
Лідія Винокурова, Оксана Ільків

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА В ПРОГРАМІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Розглянуто механізми впровадження уроків з олімпійської освіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх шкіл під час проходження педагогічної практики. Проведено опитування учнів на обізнаність олімпійського руху та підготовленість студентів до проведення заходів на олімпійську тематику. Установлено, що необхідно розширити форми проведення заходів з олімпійської освіти школярів; підготувати методичні рекомендації для проведення олімпійських заходів та розробити уроки з фізичної культури на олімпійську тематику.

Ключові слова: педагогічна практика, олімпійська освіта, учні, студенти.

Рассмотрено механизмы внедрения уроков по олимпийскому образованию в учебно-воспитательный процесс в образовательные школы во время проведения педагогической практики. Проведен опрос учащихся на осведомленность олимпийского движения та подготовленность студентов для проведения мероприятий на олимпийскую тематику. Установлено, что необходимо расширить формы проведения мероприятий по олимпийскому образованию учащихся; подготовить методические рекомендации по проведению олимпийских мероприятий и разработать уроки с физической культуры на олимпийскую тематику.

Ключевые слова: педагогическая практика, олимпийское образование, учащиеся, студенты.

There are considered mechanisms of lessons's introduction from olympic education in the educational & grown-up process in general schools, during passing pedagogical practice. Questioning of students is conducted on the awareness of olympic motion and students preparedness, to realization measures about theme of olympic subjects. It is set that, it's necessary to extend the realization forms of measures on schoolboys olympic education; to prepare methodical recommendations on realization an olympic measures and work-out lessons about theme on olympic subjects of a physical culture.

Key words: pedagogical practices, olympic education, students.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Зміни, які відбуваються в економічній, політичній і соціальній галузях суспільного життя, уносять певні корективи у вищу освіту. Підготовка фахівців фізичної культури й спорту, для яких характерні глибокі й фундаментальні знання, володіння професійними вміннями й навичками, – є актуальним завданням на рівні держави, особливо, коли сьогодні статистика свідчить про постійне зниження рівня здоров'я й фізичної підготовленості населення.

Невід'ємною частиною навчально-виховного процесу, одним із важливих дійових засобів підготовки студентів до професійної діяльності є педагогічна практика. Теоретична підготовка повинна виконувати інтегруючі й координуючі функції, сприяти системному засвоєнню студентами всіх навчальних дисциплін, які передбачені освітньо-професійною програмою, а подалі розвитку вміння застосовувати отримані знання на практиці [10].

Посилення вимог до професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури має на меті, перш за все, модернізацію навчально-педагогічного процесу, використання інноваційних технологій для його активізації, зміну структури його організації, оптимізацію системи фізичного виховання школярів, формування в них інтересу та потреби до занять фізичною культурою й спортом, упровадження технологій навчання, що зберігають здоров'я. Новітні технології навчання деякими вченими розглядаються як отримання певних знань, а також як процес розвитку в студента креативних здібностей, що дає змогу перетворювати знання в частину особистого буття та свідомості

людини [6]. З іншого боку – як вчителя-новатора, який повинен упроваджувати нові інноваційні технології, засвоїти систему знань, сформуванати особисте ставлення до будь-якої проблеми, розглядаючи її з різних позицій [2].

Робота виконана згідно наукової програми “Система олімпійської освіти в загальноосвітніх навчальних закладах”.

Загальноосвітній напрям передбачає поширення знань з олімпійської тематики, передусім, серед дітей та учнівської молоді [3]. З ініціативи Олімпійської академії 2008 р. створено мережу шкіл олімпійської освіти, для яких проводиться щорічний Всеукраїнський конкурс, організований НОК України, Олімпійською академією та Міністерством України у справах сім’ї, молоді та спорту. Невід’ємною формою впровадження олімпійської освіти є проведення Всеукраїнських олімпійських тижнів, олімпійських днів, олімпійських уроків, тематичних конкурсів дитячих малюнків і творів, вікторини “Знавець олімпійського спорту” [3].

У системі освіти школярів усе більша увага приділяється педагогічній діяльності, яка спрямована на формування олімпійської освіти, метою якої є формування в учнів принципів благородної поведінки, прагнення до гармонійного розвитку фізичних і духовних здібностей. Проблеми олімпійської освіти в школі розглядалися багатьма вченими-педагогами, які висвітлюють основи її теорії, методики й практики [3; 5; 7; 9; 11; 13].

Одним із напрямів процесу вдосконалення підготовки спеціалістів галузі фізичної культури й спорту повинна бути їх підготовка до проведення роботи з олімпійської освіти школярів. Результати досліджень [1; 13] свідчать про те, що поруч із підвищеним інтересом школярів до спорту, олімпійських ігор спостерігається недостатнє засвоєння ними ідеалів, цінностей і традицій олімпізму.

Проблема олімпійської освіти школярів у період педагогічної практики студентів вузів розглядаються в дослідженнях окремих авторів [12].

Педагогічна діяльність спеціаліста з фізичної культури й спорту повинна сприяти реалізації цілей і завдань олімпійського руху. У сучасному трактуванні олімпізму особлива увага приділяється концепції П’єра де Кубертена, основні положення якої викладені в його працях і в Олімпійській хартії. У них говориться про гуманістичні ідеали й цінності, практична реалізація яких складає головну ціль олімпійського руху і на які повинні орієнтуватися всі учасники цього руху.

Мета дослідження – реалізація олімпійської освіти в загальноосвітніх школах студентами факультету здоров’я, фізичної культури і спорту під час проходження педагогічної практики.

Методи дослідження. У програму педагогічної практики студентів третього курсу були включені проведення уроків олімпізму, організація різноманітних конкурсів, вікторин, зустрічей з відомими спортсменами й тренерами, проведення олімпійських днів з учнями загальноосвітніх шкіл. Студентам були роздані матеріали на олімпійську тематику (символіка ігор, вікторини, сценарій “Олімпійський день здоров’я”, “Мала Олімпіада в школі”), а також навчально-методична література видавництва “Олімпійська література”.

В експерименті брали участь 180 учнів 5–6 класів загальноосвітніх шкіл № 11, 18, 20, 26, 28 м. Рівне.

Результати дослідження. Студенти-практиканти, поряд із набуттям та втіленням надбаних педагогічних знань, умінь і навичок, під час практики проводили виховну роботу із школярами, працюючи помічниками класних керівників. Проте в сучасній науково-педагогічній літературі недостатньо висвітлюється питання професійної активності майбутніх вчителів фізичної культури під час проходження педагогічної прак-

тики. Одним із найважливіших завдань, на яке необхідно звернути увагу, є безпосередній вплив педагогічної практики на формування соціально-педагогічної активності майбутніх фахівців з фізичного виховання.

Метою педагогічної практики є формування професійних вмінь студентів щодо організації навчально-виховного процесу з фізичної культури в навчальних закладах.

Завдання педагогічної практики полягають у:

- поглибленні й закріпленні теоретичних знань студентів;
- вихованні й закріпленні інтересу до професії вчителя фізичної культури;
- вихованні професійно значимих якостей особистості майбутнього вчителя;
- формуванні й розвитку професійних умінь і навичок;
- вивченні досвіду роботи з фізичного виховання в загальноосвітніх школах;
- формуванні творчого, наукового підходу до педагогічної діяльності.

Педагогічна діяльність спеціаліста з фізичної культури й спорту повинна сприяти реалізації цілей і завдань олімпійського руху.

Олімпійська освіта передбачає засвоєння знань з історії Олімпійських ігор й олімпійського руху; про спорт і його різновиди, засоби й методи спортивної підготовки, соціальні функції й зв'язок їх з іншими соціальними явищами, про гуманістичний, соціально-культурний потенціал спорту й шляхи реалізації; про концепцію й основні ідеали гуманізму в цілому, ідеали й цінності, що стосуються відносин між людьми.

Олімпійська освіта спрямована на формування в людини знань про гуманістичні ідеали й цінності, які можуть бути реалізовані в спорті й за допомогою спорту, інтересу до них, прагнення й потреби реалізувати вміння і навички, які дійсно дозволяють це виконати, а також тих емоційних реакцій, які цьому сприяють [13].

Завдання олімпійської освіти такі:

1. Виховання в учнів любові до фізичної культури, пізнавального відношення до олімпійського спорту, почуття самоствердження, здорового суперництва, співпереживання за колектив.
2. Активізація інтересу в учнів до Олімпійських ігор шляхом включення їх до колективної творчої діяльності.
3. Формування інтересу до систематичних занять фізичною культурою й спортом, до збереження й зміцнення власного здоров'я.

Упровадження олімпійської освіти в навчальний процес відповідає інтересам і потребам сучасної цивілізації, тенденціям суспільного розвитку, пріоритетам загальнолюдських цінностей, сприяє відходу від заідеологізованих виховних стереотипів, які формувалися не одне десятиліття.

Засвоєння знань про олімпізм, олімпійський рух, Олімпійські ігри, як було встановлено, формують у дітей та молоді принципи благородної поведінки, прагнення до гармонійного розвитку фізичних і духовних здібностей, особливо в той час, коли більшості молоді характерне відчуття байдужості до духовних цінностей.

Організація й проведення студентами-практикантами заходів на олімпійську тематику розв'язує проблему налагодження й реалізації міжпредметних зв'язків, а саме перенесення знань, вмінь і навичок, отриманих після проходження курсу "Олімпійський спорт" у практичну діяльність – проведення уроків фізичної культури, олімпійських уроків і днів та інших виховних заходів. Організація таких заходів формує також у студентів організаторські й комунікативні здібності, креативне мислення, сприяє становленню їх як особистості.

Реалізація олімпійської освіти полягає в проведенні науково-методичної, навчально-виховної та спортивно-масової роботи, яка повинна сприяти розвитку олімпізму як гуманістичної системи, пошуку ефективних засобів і методів щодо розширення олім-

пійського руху, свідомому засвоєнню ідеалів та цінностей олімпізму різними верствами населення.

Під час організації олімпійської освіти в загальноосвітніх школах нами були використані міждисциплінарні підходи, урок фізичної культури [5], а також різноманітні позакласні та позашкільні заходи. Сутність першого полягала в тому, що різні сюжети Олімпійських ігор, олімпійського руху були включені до змісту різних предметів шкільного курсу – історії, музики, фізичного виховання. Безпосередньо уроки фізичної культури повинні бути наповнені олімпійськими знаннями, де велика роль відводиться вчителю фізичної культури, який має відповідну фахову підготовку й постійно засвоює додаткову нову інформацію в силу професійного інтересу.

Під час проходження педагогічної практики студентам ставилось завдання провести опитування учнів середнього шкільного віку на рівень засвоєння олімпійських знань. Учням було запропоновано вибрати вірну відповідь на поставлені запитання, які були відібрані з “Енциклопедії олімпійського спорту” [4]. Опитування складалось з п’яти частин, у кожній частині по 25 питань. Результати проведеного опитування учнів 5–6 класів загальноосвітніх шкіл продемонстрували недостатню інформованість учнів з олімпійського руху в блоках “Олімпійські ігри Стародавньої Греції”, “Відродження Олімпійських ігор”, кращі знання були з олімпійської символіки, видів спорту, які включені до програм Олімпіад, участі українських спортсменів в Олімпійських іграх (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика знань учнів з олімпійського спорту, %

№ п/п	Складові олімпійської освіти	До проведення виховних заходів	Після проведення виховних заходів
1.	Олімпійські ігри Стародавньої Греції	16	44
2.	Відродження Олімпійських ігор	27	52
3.	Олімпійські символи та церемонії	45	73
4.	Види спорту в олімпійській програмі	40	68
5.	Олімпійська Україна	44	72

Для підвищення рівня олімпійської освіти учнів було запропоновано студентам-практикантам провести виховні заходи на олімпійську тематику:

1. Історія виникнення Олімпійських ігор.
2. Талісмани ігор Олімпіади.
3. Талісмани зимових Олімпійських ігор.
4. Вікторини на олімпійську тематику.
5. Олімпійський день здоров’я в школі.

Виховні заходи на олімпійську тематику проводилися у відповідності з гуманістичними принципами й традиціями, які характерні олімпійській освіті [8; 12]:

1. Принцип співпраці: навчання й виховання в олімпійській освіті будується за допомогою спільної роботи з учнем, практичної й пізнавальної діяльності, мовного й духовного спілкування.

2. Принцип усебічного розвитку: олімпійська освіта базується на єдності загальнокультурного, морального й професійного розвитку особистості.

3. Принцип співмірності й поступовості: педагогічні цілі й завдання в олімпійській освіті повинні відповідати сформованим особистісним якостям вихованця, відповідно до його вікового періоду.

4. Принцип гуманітарної сутності олімпійської освіти: зміст олімпійської освіти повинен базуватися на гуманістичній культурі й служити самовизначенню особистості у світовій культурі.

5. Принцип гармонії суспільного й особистісного в реалізації олімпійської освіти, який полягає в розкритті пріоритету загальнолюдських цінностей і духовного змісту олімпізму, зв'язку культурно-історичних традицій народу з розвитком загальної культури людства.

6. Принцип формування сутності діяльності: для реалізації завдань і цілей з олімпійської освіти необхідно спонукати учнів до різноманітної діяльності, повністю реалізувати особистісно-орієнтований підхід як стратегію гуманізації навчального процесу.

7. Принцип активності: під час реалізації олімпійської освіти педагог повинен відноситися до учня як до самостійної особистості, суб'єкта, поважати його право на оригінальність, урахувувати його власний досвід, спонукати до самостійної пізнавальної й практичної діяльності.

8. Принцип діалогічності: навчання й виховання в олімпійській освіті повинні будуватися на основі діалогу учня як рівноправного партнера, активізувати, стимулювати його прагнення до спілкування, відвертості, формувати його мотиви до саморозвитку, створювати умови для подальшого розвитку.

9. Принцип індивідуально-творчої орієнтації: в олімпійській освіті педагог повинен діагностувати й розвивати творчі можливості учня, створювати умови для творчості й самовираження, сприяти тим самим формуванню його мотивації до самостійної діяльності.

10. Принцип професійно-етичної взаємної відповідальності: учитель повинен виховувати в учнів і формувати в себе відчуття відповідальності за самовдосконалення.

Після проведених виховних заходів студенти-практиканти провели аналогічне опитування учнів, результати яких можна вважати задовільними (див. табл. 1).

Оскільки дисципліна “Олімпійський спорт” викладається для студентів спеціальності “Фізичне виховання” і “Здоров'я людини” на третьому курсі в 5 семестрі, згідно з навчальним планом, завдання, передбачені практикою, дали змогу закріпити отримані знання із цієї дисципліни й студентам-практикантам. Під час оцінювання педагогічної практики студент додатково набрав бали за проведену виховну роботу на олімпійську тематику.

Потрібно зазначити, що рівень засвоєння знань учнів з олімпійської тематики під час проведення виховних заходів безпосередньо залежить від професійних здібностей студентів-практикантів, а також спільної мотивації, яка необхідна для реалізації ідей олімпізму в навчально-виховному процесі [8; 12].

Педагогічна практика була спрямована на формування в студентів спеціальних здібностей:

1. Здібності формувати в учнів певну систему знань з олімпійського спорту, для чого необхідно знати історію зародження й розвитку Олімпійських ігор та олімпійського руху, цілі, завдання, принципи та ідеали олімпізму.

2. Здібності формувати в учнів певну систему мотивацій: інтереси, потреби, ціннісну орієнтацію. Для цього необхідно розуміти самому студенту сутність олімпізму й фізичної культури, знати і вміти пояснити основні положення Олімпійської хартії, прививати цінності й ідеали олімпізму учням.

3. Уміння формувати в учнів певну систему інтересів, умінь і навиків для проведення роз'яснювальної роботи про значення спорту як засобу зміцнення здоров'я, розвитку фізичних і духовних якостей, спортивної діяльності у відповідності з принципами олімпізму.

4. Організаційні й комунікативні здібності, ціннісні орієнтації, особистісні якості.

Висновки.

1. Результати проведеного опитування учнів середнього шкільного віку загальноосвітніх шкіл свідчить про недостатній рівень їх інформованості з олімпійського спорту, зокрема історії Олімпійських ігор Стародавньої Греції, відродження Олімпійських ігор, видів спорту, які входять у програми Олімпіад, результатів Олімпійських ігор сучасності.
2. Включення до програми педагогічної практики проведення заходів на олімпійську тематику дало змогу учням отримати глибші знання з олімпійського руху, а студентам набути певних професійних здібностей та закріпити теоретичний матеріал із дисципліни "Олімпійський спорт" і реалізувати його в практичній діяльності.
3. Формування в учнів ідеалів олімпійського руху залежить від технологій проведення заходів, навчально-методичного забезпечення та рівня професійних здібностей фахівців галузі фізичної культури і спорту.

Перспективи подальших досліджень. Надалі планується розробити методичні рекомендації для проведення виховних заходів на олімпійську тематику в загальноосвітніх школах Рівненської області.

1. Антипова М. В. Олимпийское образование как компонент государственного стандарта в профильной средней школе / М. В. Антипова // Современный олимпийский спорт и спорт для всех : 7 Международ. науч. конгр. : материалы конф., 24–27 мая 2003 г. – М., 2003. – Т. 1. – С. 61–62.
2. Ахметов Р. Ф. Проблемы й перспективы формирования мастерности фахівців фізичної культури заходами інноваційних технологій / Р. Ф. Ахметов, В. К. Шаверський // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2007. – № 34. – С. 50–52.
3. Булатова М. М. Система олімпійської освіти в Україні / М. М. Булатова // XIV Міжнародний науковий конгрес "Олімпійський спорт і спорт для всіх". – К., 2010. – С. 6.
4. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М. М. Булатова. – К. : Олімпійська література, 2009. – 400 с.
5. Контанистов А. Т. О формировании организационно-педагогических основ олимпийского образования в России / А. Т. Контанистов // Теория и практика физ. культуры. – 2003. – № 3. – С. 44–47.
6. Круцевич Т. Інноваційні процеси у сфері підготовки та перепідготовки кадрів з фізичної культури / Т. Круцевич, М. Зайцева // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С. 41–44.
7. Куликова Л. М. Олимпийское образование школьников в период педагогической практики / Л. М. Куликова // Физическая культура : воспитание, образование, тренировка. – 2003. – № 4. – С. 15–16.
8. Москвичев Ю. Подготовка специалиста по олимпийскому образованию: проблемы и пути решения / Москвичев Ю., Сергеев В., Стекольников Е. // Теория и практика физ. культуры. – 2001. – № 7. – С. 50–51.
9. Печерский Н. В. Олимпийское образование : концепция, программа, опыт / Н. В. Печерский // Физическая культура : воспитание, образование, тренировка. – 1996. – № 3. – С. 22–25.

10. Райзих А. А. Педагогическая практика в профессиональной подготовке будущих специалистов по физической культуре / А. А. Райзих // Теория и практика физ. культуры. – 2006. – № 12. – С. 8–9.
11. Родиченко В. С. Идеология и олимпийское образование / В. С. Родиченко, В. И. Столяров // Теория и практика физ. культуры. – 1996. – № 6. – С. 2–7.
12. Сергеев В. Н. Олимпийское образование: определение сущности и перспективные направления научных исследований / В. Н. Сергеев // Теория и практика физ. культуры. – 2001. – № 7. – С. 48–49.
13. Столяров В. И. Актуальные проблемы теории и практики олимпийского образования детей и молодежи / В. И. Столяров // Физическая культура : воспитание, образование, тренировка. – 1998. – № 4. – С. 13–20.

Рецензент: канд. психол. наук, доц. Фотуйма О. Я.

УДК 796.011.3: 316.621-053. 6
ББК 74.200.554

Микола Соя, Ганна Презлята,
Ростислав Човган

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті досліджується сутність поняття “соціальна активність”, його основні ознаки, структура, критерії. При цьому теоретично осмислюється феномен фізичного виховання як дійового засобу розвитку соціальної активності особистості.

Ключові слова: соціальна активність, фізичне виховання.

В статье исследуется сущность понятия “социальная активность”, его основные признаки, структура, критерии. При этом теоретически осмысливается феномен физического воспитания, как действенное средство развития социальной активности личности.

Ключевые слова: социальная активность, физическое воспитание.

The article examines the essence of “social activity” of its main features, structure and criteria. This theoretically comprehended phenomenon of physical education as a means of active social action person.

Key words: social activity, physical education.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Соціально-економічні зміни, що відбуваються в житті нашої країни, вимагають перегляду поглядів на фізичне виховання, його призначення та місію. Сьогодні фізичне виховання стає більш гуманістичним за своїм змістом, яскравішим за формою вираження, а тому в соціумі справедливо формується його усвідомлення як феномена, спроможного забезпечити формування особистості в діалектичному взаємозв'язку розвитку її духовних і фізичних якостей. Звідси випливає важливість соціально-світоглядної рефлексії над сучасним фізичним вихованням, яке, з одного боку, повинно забезпечити “виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності”, а з іншого – виховання такої особистості, яка б усвідомлювала свою приналежність до українського народу, сучасної європейської цивілізації та могла орієнтуватись у реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, тобто була підготовлена до життя й праці у світі, що змінюється (Національна доктрина розвитку освіти, 2002).

Таким чином, вищесказане переконливо доводить, що для потреб здійснення фізичного виховання сьогодні необхідно створити таке середовище, у якому особистість одночасно, як досвід, підтримувала належний стан здоров'я і необхідні соціокультурні властивості.